

PITANJA PROFESIONALNE ETIKE - JEDNO OD TEMELJNIH PITANJA PROFESIONALNOG IDENTITETA SOCIJALNIH PEDAGOGA

Antonija Žižak

Odsjek za poremećaje u ponašanju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
Zagreb

SAŽETAK

U radu se razmatraju pitanja profesionalne etike socijalnih pedagoga kao jednog od temeljnih elemenata za razvoj profesionalnog identiteta ove mlade struke. U tu su svrhu prvo naznačene dileme definiranja profesije socijalnog pedagoga i to gledano s različitih aspekata - od teorijskog do praktičnog. Profesionalna kultura i vrijednosti, kao temelj izgradnji etičkog kodeksa neke struke, u ovom se radu razmatraju na način da se pokušavaju pronaći i odrediti sličnosti i razlike u profesionalnim vrijednostima i standardima kvalitetne prakse prema sličnim tzv. "interpersonalnim profesijama". To čini osnovu za postavljanje ključnog pitanja - na kojim profesionalnim vrijednostima sada jest i/ili bi trebala biti utemeljena socijalna pedagogija te razmatranju strategija kako doći do tih odgovora.

***Ključne riječi:** socijalna pedagogija, profesionalna kultura i vrijednosti, etički kodeks.*

Niti jedan zadatak nije nerješiv.

Naročito za one koji ga ne moraju rješavati!

1. DILEME DEFINIRANJA SOCIJALNE PEDAGOGIJE

Kako ukratko opisati profesionalni identitet socijalnog pedagoga, a da pri tome cilj bude pronicanje u profesionalne vrijednosti naše struke i standarde profesionalno kvalitetne prakse? Pošla sam od gore naznačenog slogana koji mi je dopustio da to smatram teškom zadaćom i poslom, ali poslom kojeg treba započeti. Ostvarenja te zadaće u potpunosti, u ovom trenutku, ima brojna ograničenja. Stručna literatura, praksa, znanost, dakle, struka u cjelini na tom planu do sada nisu dovoljno dali, a naročito nisu dovoljno jasno odredili profesionalne vrijednosti. Stoga je cilj ovog rada dati okvir za razmišljanje o značenju pitanja profesionalne etike za daljnji razvoj profesionalnog identiteta socijalnih pedagoga.

Možda treba krenuti od konstatacije kako se u literaturi (Tuggener, 1990, Jones, 1992, Uzelac, 1995, Kobolt, 1997, 1998) nailazi na različite nazive za socijalne pedagoge, kao što su: "social pedagogue", "social educator", "éducateur spécialisé". Također nalazimo određenje da socijalni pedagog pripada skupini: "socijalnih profesija", "pomažućih profesija", "interpersonalnih profesija", "nemogućih zanimanja", "patchwork" i sl. zanimanja.

U važećem Nastavnom planu i programu diplomskog studija Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Studijskog smjera - poremećaji u ponašanju (1997, 1-2) se među ostalim konstatira da taj "Studij osposobljava studente za rad na prevenciji, detekciji, dijagnosticiranju, tretmanu, prociranju i naknadnom staranju za osobe s poremećajima u ponašanju (uključujući i ovisnike o drogi i alkoholu i sl.), u funkciji integracije, kompenza-

cije, odgoja i preodgoja - rehabilitacije, te socijalne kontrole". To nam još uvijek ne kaže dovoljno o identitetu socijalnog pedagoga. Ni druga literatura tu nije potpuno određena, što je vjerojatno rezultat činjenice da se još uvijek traga za pravim i potpunim definicijama socijalne pedagogije, te da se i dalje dograđuju različiti elementi njegovog identiteta. Tako recimo Marburger (1987) razmatrajući pitanja razvoja socijalne pedagogije navodi cijeli niz definicija danih u razdoblju od 1962. do 1975. godine. Zajedničko je svim tim definicijama to da socijalnu pedagogiju na ovaj ili onaj način određuju kao teoriju i praksu posebne pomoći tijekom socijalizacije. Kobolt (1997, 1998) u zadnje vrijeme dosta piše o pitanjima identiteta i profesionalizacije socijalne pedagogije, a nešto od toga je i kod nas prevedeno. Navodi tako i Thierschovo određenje socijalne pedagogije "kao socijalno-znanstvene i društvene teorije o socijalno-pedagoškom postupanju, pri čemu su zadaće, sadržaji i perspektive te znanosti ugrađene u kontekst razvoja i ostvarenja socijalne i odgojne zaštite, te neposredno povezane s društveno-povijesnim strukturama".

Gledano sa znanstvenog aspekta - bio-psiho-socijalnog, pedagoško-socijalnog i psiho-pedagoškog, socijalnu pedagogiju možemo odrediti kao "integracijsku znanost, kao integralnu disciplinu" (Hestings, prema Marburger, 1987, 191) To je, dakle, integrativna struka koja nastaje kao protuteža profesionalnog zatvaranja u okviru jedne znanstvene discipline, kao izraz težnje da se čovjeka i njegove probleme sagleda na različitim razinama individualne i društvene određenosti, kao struku koja ima zadaću opća znanstvena saznanja transformirati u pojedinačne i osobne priče u najrealnijem životnom okruženju.

Gledamo li teorijski opet se susrećemo s mnogoznačnošću socijalnopedagoških ishodišta. Kao što piše Kobolt (1997, str. 132) "Teorijski koncepti koji su do sada prevladavali, a koje je socijalna pedagogija preuzimala iz drugih disciplina, su sljedeći: psihoanalitički, humanistički, komunikacijski i interakcijski, sistemsko shvaćanje, grupnodinamski koncept te koncept grupnog rada i rada u zajednici". Slično konstatira i Uzelac (1995) kad kaže da su socijalni edukolozi za afirmaciju vlastite stručne i znanstvene djelatnosti koristili teorije i zakonitosti drugih znanstvenih disciplina, pri čemu posebice izdvaja psihologiju i sociologiju. Razni pokušaji izgradnje jedinstvene teorije socijalne pedagogije kakva je primjerice kritičko-emancipativna teorija, do kojih dolazi tijekom ovog stoljeća u Njemačkoj, još uvijek traju.

Gledano s praktičnog stajališta, kao što konstatira Tuggener (1990), sve brojne funkcije koje ostvaruju socijalni pedagozi mogu se svesti na dvije generalne - integracija i razvoj, što nadalje

određuje socijalnu pedagogiju kao profesiju koja uvijek paralelno radi s dva klijenta - zajednicom, odnosno, različitim vrstama zajednica istovremeno i s pojedincem i/ili skupinom. Da bi u tome bio uspješan socijalni pedagog koristi brojne multiteorijski utemeljene metode i tehnike, ali i osobne potencijale (Žižak, 1997). Peters i Madle (1991) smatraju da je jedan od problema u generiranju ove profesije i u tome što su njena tradicionalna područja rada (primjerice odgojitelja u institucionalnom tretmanu djece i mladih s poremećajima u ponašanju) uobičajeno smatrana nekom vrstom manje vrijedne subspecialnosti različitih profesija kao što su socijalni rad, pedagogija, psihologija, sociologija, teologija i sl. To nas dovodi do svima nama dobro poznate činjenice da u prostoru profesionalnog djelovanja socijalnih pedagoga u pravilu djeluju i brojni drugi stručnjaci iz skupine "interpersonalnih profesija". I to dvojako. U svojoj struci primjerenim ulogama ali često puta obavljajući i poslove koji tradicionalno pripadaju području socijalne pedagogije. Bitno je pri tome imati na umu kako različite profesije mogu različito gledati na rješenje istog problema - situacije. Vrlo rijetko postoji samo jedno ispravno rješenje. Ali, vrlo često postoji stručno najbolje rješenje u danim okolnostima. Tko i kako treba odlučiti čije je stajalište stručnije, ispravnije? To je sigurno jedan od problema do kojih u takvim situacijama dolazi.

Međutim, u interdisciplinarnom pristupu mora postojati mogućnost da svaka profesija iznese stručne razloge za pristup - rješenje koji nudi temeljem svog znanstveno-teorijskog i praktičnog utemeljenja (Herlihy i Corey, 1996.). Stoga pred socijalnim pedagozima stoji dvostruko djelovanje prema zajednici. S jedne se strane radi o zajednici u kojoj osobe s kojima radimo zadovoljavaju svoje potrebe ili unutar koje se prema tim osobama intervenirira. S druge strane stoji zajednica stručnjaka različitih profesija koje zajednički djeluju na tim intervencijama ili zadovoljenju potreba korisnika. A cilj je svakog profesionalno humanog rada sa zajednicom, kao što je to već davno odredio Erikson (prema Peters i Madle, 1991), razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici (integracija) i osnaživanje individualnosti.

Sve te nedorečenosti oko jasnog i potpunijeg definiranja profesionalnog identiteta na teorijskoj, ali i praktičnoj, svakodnevnoj razini izazivaju nerazumijevanja i probleme u odlučivanju ne samo u susretu s drugim strukama, nego vrlo često i među samim socijalnim pedagozima. Neka pravila i standardi glede profesionalnih vrijednosti i kulture do neke bi mjere i u nekim situacijama sigurno umanjili i olakšali nesporazume, ili pak povećali sigurnost u ispravnost pojedinih profesionalnih odluka. Uz to treba imati na umu da se profesionalna kultura i profesionalne vrijednosti svih dominantno

društveno orijentiranih profesija mijenjaju. To su za razvoj područja socijalne pedagogije u Njemačkoj najbolje opisali Thiersch, Riedl, Mollenhauer i Giesecke (prema Marburger, 1987, 179 i 180) razlikujući defenzivnu od ofenzivne socijalne pedagogije. Defenzivna socijalna pedagogija funkcionira na razini uklanjanja pojedinih simptoma te je "svedena na ulogu socijalnog vatrogasca", dok ofenzivna socijalna pedagogija prekida tu praksu i preuzima kao temelj za svoje funkcioniranje princip osnovnih prava.

Opće je poznato (Ottensmayer i McCarthy, 1996) da situacije u kojima moralno prosuđivanje može biti otežano jesu situacije koje:

- uključuju nastajanje, sprečavanje - zaustavljanje, ili pak širenje dobitaka (koristi) ili gubitaka (štete);
- koje su same po sebi od osobitog životnog značenja za pojedinca;

Opće važeći etički principi nas poučavaju da u takvim situacijama težimo i od drugih očekujemo uvažavanje osnovnih etičkih principa, uobličeni kako slijedi:

- ne sudjeluj u nanošenju bilo kakve štete bilo kome;
- preveniraj svaku onu štetu koju možeš;
- stvori toliko dobra koliko najviše možeš.

Tamo gdje nedostaju pravne i vrijednosne odrednice služi ponašanje i djelovanje "uzor osobe" (Rittler, prema Šeparović, 1987). U našoj profesiji često je to u praksi konkretizirano kao izjava "kad ne znaš bolje dovoljno je biti dobra mama - dobar tata". No, za izgradnju potpunog profesionalnog identiteta traži se - očekuje i nešto više od opće prihvaćenih principa etičnosti. Traži se vrijednosno stručna prosudba predmeta rada i okolnosti u kojima se zadaće struke ostvaruju. Što dakle konstituira profesionalnu kulturu i vrijednosti socijalnih pedagoga i tako ih u prosuđivanju i donošenju odluka razlikuje od opće populacije, odnosno srodnih profesija?

2. PROFESIONALNA KULTURA I VRIJEDNOSTI

Profesionalna kultura kao skup vrijednosti ili osnovnih načela sastavni je dio svake dobro profilirane struke. To je posebice značajno u strukama u kojima je izravni rad s ljudima najvažnija dimenzija profesionalnog identiteta. U takvim su profesijama stručnjaci stalno u situaciji da procjenjuju ljude s kojima rade te donose svakodnevno brojne odluke kojima mogu u značajnoj mjeri utjecati na život tih ljudi. Stoga u tim strukama nije dovoljno

osloniti se na općevažeća moralna načela i vrijednosni sustav pojedinca, nego je neophodno izraditi, obznaniti i staviti većinu stručnjaka u situaciju da prihvate profesionalne vrijednosti svoje struke te pripadajuća propisana moralna ponašanja standardizirana kroz etički kodeks.

Moralno prosuđivanje u pravilu uključuje dobro i loše, ono što treba ili ne treba činiti. Vrijednosti pak predstavljaju onu kvalitetu ili svojstvo koje neku materijalnu ili nematerijalnu stvar čini korisnom, poželjnom ili cijenjenom (Kolesarić, 1996). Očito je da vrijednosti i etika nisu jedno te isto. Uz to, treba podsjetiti kako vrijednosti mogu biti i etične i neetične. Etične vrijednosti su one koje nas ovdje zanimaju, a zajedničko im je svima da imaju *dimenzije poštenja, skrbi za opće dobro i poštivanja osobnosti svakog pojedinca*. Te opće moralne vrijednosti u svoju profesionalnu kulturu preuzimaju sve pomagačke profesije, te se čini da nema nikakvog razloga da to ne učini i socijalna pedagogija. Na ovom je mjestu potrebno ukazati i na zahtjev koji nalazimo u literaturi (Marburger, 1987), a koji glasi da profesionalne vrijednosti socijalne pedagogije trebaju i na teorijskoj, a ne samo na praktičnoj razini, odražavati stvarnost i to socijalnu, društvenu i političku. To dalje znači da profesionalne vrijednosti treba povremeno podvrgavati kritičnom sudu stručne javnosti, osuvremenjivati.

U daljnjem razmatranju profesionalnih vrijednosti socijalne pedagogije od koristi može biti i komparativni uvid u profesionalne vrijednosti do neke mjere sličnih struka, koji je prikazan u tablici br. 1.

Vidljivo je kako se osnovne profesionalne vrijednosti navedenih struka međusobno prekrivaju i postižu dosta visoki stupanj zajedništva. Najveći dio profesionalnih vrijednosti gotovo je istovjetan, mada se ponekad koriste različiti izričaji kako bi se opisale. Uočavaju se naravno i specifičnosti. Tako je vidljivo da se primjerice socijalni radnici razlikuju po trajnoj predanosti radu s nepriviligiranim pojedincima i zajednicama, psiholozi po zahtjevima za integritetom znanosti i struke, a savjetnici po vrijednostima koje opisuju profesionalni odnos savjetnika i klijenta (pravdnost, iskrenost, istinitost).

Pitanje koje se logično nakon toga postavlja je pitanje koje su to specifične profesionalne vrijednosti socijalnih pedagoga koje zajedno s onima koje su zajedničke i drugim socijalnim, interpersonalnim, pomagačkim profesijama, čine cjelovitu profesionalnu kulturu socijalne pedagogije. Bez namjere, ali i mogućnosti (profesionalne vrijednosti i etika su stvar struke, a ne jednog stručnjaka) da budem do kraja određena smatram da bi se te vri-

Tablica br. 1. - **Komparativni prikaz profesionalnih vrijednosti/načela drugih - sličnih struka (prema Herlihy i Corey, 1996, 1996, xxx 1996, xxx 1998, Berger i sur., 1996)**

Američka udruga savjetnika	Hrvatsko psihološko društvo	Internacionalna FICE	Američka udruga socijalnih radnika
<ul style="list-style-type: none"> * Uvažavanje klijentovog prava na samoodlučivanje * Odgovornost ne sudjelovati u aktivnostima koje nanose štetu klijentu * Primarna je dobrobit klijenata * Profesionalni odnos zasnovan na pravednosti prema klijentu * Iskrenost i istinitost u odnosu s klijentima i suradnicima 	<ul style="list-style-type: none"> * Uvažavanje ljudskih prava i dostojanstva osobe * Kompetentnost * Profesionalna i znanstvena odgovornost * Integritet znanosti i struke 	<ul style="list-style-type: none"> * Uvažavanje vrijednosti i prava svakog pojedinog djeteta * Uvažavanje odnosa djeteta prema vlastitoj obitelji * Omogućavanje optimalnog rasta i razvoja * Pomoć i podrška svakom djetetu * Odgovorno korištenje informacija o djetetu * Suprotstavljanje svim oblicima diskriminacije i zaštita prava djeteta * Održati osobni i profesionalni integritet 	<ul style="list-style-type: none"> * Uvažavanje dostojanstva osobe * Pristajanje na nevrednujući pomagački pristup * Uvažavanje klijentovog prava na samoodlučivanje * Bezuvjetno prihvaćanje različitosti - rasnih, kulturnih.... * Trajna predanost radu s nepriviligiranim pojedincima i skupinama

jednosti morale odnositi na: pojedince s kojima socijalni pedagozi rade (osoba s poremećajima u ponašanju), na različite socijalne zajednice s kojima i u kojima socijalni pedagozi rade, te na osobnu i profesionalnu kompetentnost socijalnog pedagoga. Tako ćemo vjerojatno postići dosta visoku suglasnost oko toga da u praksi, pa i teoriji (iako nedovoljno često i izriječkom) već žive profesionalne vrijednosti kao što su primjerice: poštovanje života, prihvaćanje i uvažavanje osobe s poremećajima u ponašanju, individualizacija potreba osoba s poremećajima u ponašanju, poštovanje prava na tajnost podataka i sl. I na trećem ovdje naznačenom području unutar kojeg se određuju profesionalne vrijednosti moguće je u praksi prepoznati neke vrijednosti kao što su: kontrola osobne/emocionalne uključenosti s klijentom, preuzimanje odgovornosti za vlastite postupke, stalni rast profesionalne kompetentnosti i sl. Čini se da je najmanje prepoznatljivih vrijednosti u odnosu na različite tipove zajednica s kojima socijalni pedagozi rade posredno ili neposredno. Prepoznavanje vrijednosti upravo na tom području moglo bi predstavljati značajnu diferenciju specifiku socijalnopedagoške profesionalne kulture. U tom je smislu jedno nedavno istraživanje ukazalo kako praktičari procjenjuju porast značenja profesionalnih načela kao što su: orijentacija na traženje zdravih i pozitivnih snaga u pojedincu i sustavima, te orijentacija na aktivno djelovanje u socijalnom prostoru (Žižak, Tasić, Koller-Trbović, 1996).

3. ETIČKI KODEKS

Profesionalne vrijednosti su opći temelji struke koji se najčešće izriječkom i dosta opsežno definiraju u preambuli etičkog kodeksa. Etički kodeks neke profesije zamjenjuje nepisane vrijednosne standarde po kojima se podrazumijeva da će osoba djelovati u skladu sa zahtjevima profesije i dobrobiti drugih ljudi. Stoga je etički kodeks neke profesije *izraz njenog samorazumijevanja o tome da se konstituirala kao profesija i o tome koja profesionalna ponašanja uvažavaju minimalne standarde profesionalnosti, a koja ne* (Kimmel, 1996).

Etičkim se kodeksom operacionaliziraju profesionalne vrijednosti kroz navođenje i opisivanje konkretnih profesionalnih ponašanja. Na taj način etički kodeks predstavlja dokument kojim se opisuje raspon profesionalnog postupanja utemeljenog na profesionalnim vrijednostima. To znači da etički kodeksi u pravilu jesu vrlo specifične zbirke pojedinih skupina profesionalnih ponašanja unutar kojih se definiraju vrlo specifična profesionalna ponašanja. U svakoj se profesiji smatra potrebnim stoga što omogućava(xxx 1998, Pečelin, 1998):

- postavljanje profesionalno-filozofijskog okvira za postavljanje ciljeva,
- opisivanje standarda dobrog praktičnog rada,
- postavljanje standarda minimalnog profesionalnog ponašanja,
- promišljanje vlastitih profesionalnih ciljeva.

Tablica br. 2. - **Komparativni prikaz područja profesionalnog djelovanja u nekoliko etičkih kodeksa (prema Herlihy i Corey, 1996, xxx 1996, xxx 1998)**

Etički kodeks Američke udruge savjetnika	Etički kodeks Hrvatskog psihološkog društva	Etički kodeks Internacionalne FICE
* Pomagački odnos * Povjerljivost * Profesionalna odgovornost * Odnos spram drugih profesija * Evaluacija, procjena i interpretacija * Poučavanje, treniranje i supervizija * Znanstveni rad i publiciranje * Rješavanje moralnih dilema i problema	* Opći standardi * Mjerenje i evaluacija * Zaštita tajne i privatnosti * Istraživanja i znanstveni rad * Obrazovanje psihologa * Oglašavanje i nastupi u javnosti * Rješavanje etičkih pitanja u HPD-u	* Odgovornost prema sebi * Odgovornost prema djeci, mladim ljudima i njihovim obiteljima * Odgovornost prema kolegama * Odgovornost prema poslodavcu * Odgovornost prema profesiji * Odgovornost prema društvu

U tablici br. 2 komparativno su date skupine tih profesionalnih ponašanja (područja) za tri različite, a socijalnoj pedagogiji slične, profesije iz skupine pomažućih profesija.

I opet su kao i u slučaju profesionalnih vrijednosti vidljive i sličnosti i razlike među navedenim područjima različitih etičkih kodeksa. Očito je područje profesionalne odgovornosti, i to na različitim razinama, centralni dio svakog etičkog kodeksa. To je ono što i socijalni pedagozi Hrvatske mogu preuzeti kao osnovna područja svog, nadamo se u skoroj budućnosti načinjenog, etičkog kodeksa.

Na čemu je utemeljena profesionalna etika socijalnih pedagoga - što je u našoj struci samosvojno, što nas razlikuje od drugih sličnih struka? To su si pitanje postavili članovi Sekcije za etički kodeks slovenskog Zdrženja za socialno pedagogiko. Odgovor na to pitanje Dekleva (1997, str. 6) je ovako uobličio:

"U pridavanju značenja odgoju, djelovanju u složenim, nepredvidljivim, stvarnim situacijama, koje imaju veliko osobno značenje, uključuju međuljudski odnos i emocije, a kad je potrebno i formalna pravila, norme i zakone, a sve to u svrhu prilagodavanja novim životnim okolnostima. Kako pristupamo našim korisnicima kao subjektima (razmjerno slobodnim) moramo u formulu našeg profesionalnog djelovanja uključiti promjenljivost njihovih potreba, želja, djelovanja, pristupa i nastojanja. To može dovesti do sukoba koji otežavaju donošenje odluka socijalnih pedagoga (koji se često nalaze u ulozi zaštitnika korisnikovih "interesa". U mreži ustanova i stručnjaka koji se bave djecom, socijalni pedagog / odgojitelj je najčešće taj stručnjak koji se nalazi u središtu, koji ima najbolji uvid u međuinstitucionalna dogadjanja i najintenzivniji odnos s djetetom. Taj središnji položaj znači i veću odgovornost."

Ovaj sam tekst odabrala stoga što je dobar dokaz potrebnosti izgradnje vlastitog etičkog kodeksa socijalnih pedagoga. Taj put izgradnje etičkog kodeksa nije ni lagan ni brz. Zahtijeva sudjelovanje većeg broja stručnjaka, međusobne stručne diskusije i polemike kako bi završni tekst odražavao vrijednosti i stavove većine stručnjaka.

Zaključno, želim reći kako su me na razmišljanje i produblivanje ove teme motivirali brojni, a u nekim fazama i česti razgovori s kolegama iz prakse u kojima su iznosili svoje dileme, predstavljali neki konkretan slučaj u kojem je bilo jasno da treba izabrati između dvije vrijednosti. Među najtežima su bili primjeri izbora između djeteta i kolege. Kako uravnotežiti dvije poželjne kompeticijske vrijednosti - zaštitu djeteta i lojalnost prema kolegi, što se kao istovremene u određenoj situaciji međusobno isključuju. Postavljalo se pitanje mogućnosti i smislenosti nekih profesionalnih ponašanja u stvarnim životnim uvjetima i sl. Ukratko, u svim tim razgovorima dolazili smo do početka - traženja smisla naše struke. Stoga se nadam da će ovaj rad pripomoći da 1. Kongres socijalnih pedagoga pronade načine poticanja nas, socijalnih pedagoga da kroz svoju strukovnu udruhu započnemo proces određivanja, obznajivanja i življenja profesionalnih vrijednosti i na njima utemeljenog kodeksa ponašanja.

4. LITERATURA

- xxx (1998) : A Code of Ethics for People Working with Children and Young People. FICE Bulletin, 14, 4-15.
- xxx (1996): Etički kodeks Hrvatskog psihološkog društva. Hrvatski psihologijski glasnik. 2, 3-4, 5-10.
- Berger, R.L., McBreen, J.T. and Rifkin, M.J.

- (1996): *Human Behavior: A Perspective for the Helping Professions*. Longman Publishers USA, New York.
4. Dekleva, B. (1997): Zapisnik sastanka Sekcije za etična vprašanja pri Združenju za socialno pedagogiko, junija, 1997. Bilten Združenja, 2, 3-7.
 5. Herlihy, B. and Corey, G. (1996): *ACA Ethical Standards Casebook*. Fifth Edition American Counseling Association, Alexandria.
 6. Kimmel, A. J. (1996): *Ethical Issues in Behavioral Research - A Survey*. Blackwell Publishers Ltd, Oxford.
 7. Kobolt, A. (1997): Teorijske osnove socijalno pedagoških intervencija. *Kriminologija i socijalna integracija*, 5, 1-2, 129-141.
 8. Kobolt, A. (1998): Identiteta in profesionalizacija socialne pedagogike. *Socialna pedagogika*, 2, 1, 5-23.
 9. Kolesarić, V. (1996): O Etičkom kodeksu Hrvatskog psihologijskog društva. *Hrvatski psihologijski glasnik*, 2, 3-4, 11-14.
 10. Marburger, H. (1987): Razvoj i koncepti socijalne pedagogije. Priručni materijal za internu upotrebu. Fakultet za defektologiju, Zagreb.
 11. Ottensmeyer, E. J. and McCarthy, G.D. (1996): *Introduction to Ethical Reasoning*. (u) Ottensmeyer, E.J. and McCarthy, G.D. (eds): *Ethics in the Workplace*. The McGraw-Hill Companies, Inc., New York, 1-24.
 12. Pečelin, H. (1998): Razvijanje strokovne etike na socijalnopedagoškom području dela. *Socialna pedagogika*, 2, 1, 69-79.
 13. Peters, D.L. and R.A. Madle (1991): The Development of Effective Child and Youth Care Workers. (u) Beker, J. and Z. Eisikovits (eds): *Knowledge Utilization in Residential Child and Youth Care Practice*. Child Welfare League of America, Washington, 291-313.
 14. Šeparović, Z. (1987): Granice rizika - etičkopравни pristupi medicini. Tisak, Zagreb.
 15. Tuggener, H. (1990): The Role of The Socialpedagogue - An Outline of A European Model. *FICE International Bulletin*, 3, 14-21.
 16. Uzelac, S. (1995): Osnove socijalna edukologije mladih s poremećajima u socijalnom ponašanju. Sagen, Zagreb.
 17. Žižak, A., Tasić, D. i Koller-Trbović, N. (1996): Odgajatelji: Kontinuitet i promjena. *Kriminologija i socijalna integracija*, 4, 2, 103-120.
 18. Žižak, A. (1997) : Elementi profesionalne kompetentnosti socijalnih pedagoga. *Kriminologija i socijalna integracija*, 5, 1-2, 1-11.

QUESTIONS OF PROFESSIONAL ETHICS - ONE OF THE FUNDAMENTAL ISSUES OF PROFESSIONAL IDENTITY OF SOCIAL PEDAGOGUES

Summary

The paper discusses the question of professional ethics of social pedagogues as one of the fundamental elements for development of professional identity of this young profession. For this purpose the paper first indicates the dilemmas in defining the profession of social pedagogy viewed from various aspects, both theoretical and practical. The paper further discusses the professional culture and values as the foundation for development of an ethical code in any profession in an attempt to find and determinate the similarities and differences in professional values and standards of quality practice in comparison to the similar, so called "interpersonal professions". That forms the basis for raising of the key question - on what professional values is now or should be founded the profession of social pedagogy, as well as the basis for conceptualizing the strategies in the search for the answers.

Key words: Social Pedagogy, professional culture and values, ethical code